

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av: K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

Uppteckningen rör

EN GAMMAL SJÖMANS MINNEN

23 s.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5789

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av: K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

EN GAMMAL SJÖMANS MINNEN

Innehåll.

sid.

Min meddelare och våra mellanhavanden (Hur meddel.
bor och har det nu m.m.) 2
Ett okänt djur (Sjömän möta en getbock) 6
Ryssland, Petersburg, Libau, Riga (Meddel:s åsikt om
dessa orter) 7
"Resan med Gertrud-Sara" 8
På Island 15

Foton.

Meddelarens hem 3
Meddelarens porträtt 12

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av olika personer
Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Uppteckningen rör

MIN MEDDELARE OCH VÅRA MELLANHAVANDEN.

F.d. kyrkovaktaren i Voxtorp socken K(arl) A(ugust) Karlsson och en annan av mina meddelare i Voxtorp, f.d. tvätterskan Maria Niklasson, bo i var sin stuga belägen på samma lilla tomt nära invid kyrkan i socknen. Ingen av de båda har någon gång varit gift. Karlsson är 86 år (f. 1852), och Maria Niklasson (f. -66) är 72 år gammal. Hon är född i Voxtorp sn. Hennes föräldrar bodde i en lägenhet, som låg vid landsvägen under Igelösa by, men fingo sedan ett torp på ett en smula avsides liggande ställe i socknen. Dit flyttade de samma år som Maria föddes. De dogo och Maria bodde till sist ensam på torpet, då hon år 1919 sålde det och köpte stugan, där hon nu bor, för att hon skulle få litet närmare till

Lägges till
uppt:ar ef-
ter K.A.
Karlsson,
Voxtorp.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5789

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av: K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Meddel:s hem - den vita stugan t.h. Stugan till vänster är frk. Niklassons (se sid. 2). - L.N. foto 1938.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av olika personer
Uppteckningsår: 1938 Född år i

4

Uppteckningen rör

MIN MEDDELARE OCH VÅRA MELLANHAVANDEN.

folk, sedan hon började bli gammal.

Som de nu bo äro Maria Niklasson och K.A. Karlsson varandra till hjälp och sällskap. Hon hjälper honom t.ex. att hålla litet rent. Han vinnlägger sig nämligen i likhet med många andra ensamma herrar inte så särskilt mycket om att hålla rent i huset. De ha också tidningen - kalmartidn. Barometern - tillsammans. Ibland köper de ved och en del matvaror tillsammans, men de ha annars var sitt hushåll. De gå in till varandra för en språkstund om dagarna. För den skull har jag vid mina besök här än träffat dem i den enas och än i den andras stuga.

Ibland har jag haft kakor med mig. Maria Niklasson har då kokt

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av olika personer
Uppteckningsår: 1938 Född år i

5

Uppteckningen rör

MIN MEDDELARE OCH VÅRA MELLANHAVANDEN.

kaffe och vi ha druckit kaffe alla tre tillsammans inne hos henne. En gång tog jag med mig kloroformliniment och magnecyltabletter åt Karlsson. Jag visste att han önskade sådant mot sin reumatism. Men det var knappast jag kunde få honom att ta emot mina små presenter.

Om sin barndom vill Karlsson inte alls tala. Maria Niklasson säger att han som barn var utackorderad på socknen och att han hade det alldeles för svårt för att han skulle kunna tala om det.

I och med det att han växte, fick han deltaga i jordbruksarbete, och sedan han blivit vuxen, gjorde han några resor på sjön.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

6

Uppteckningen rör

ETT OKÄNT DJUR.

Här läsa vi om en episod från en resa, som Karlsson gjorde med segelskeppet Vala till Umeå.

Karlsson och ett par av hans kamrater hade satt kaptenen i land med skeppsbåten vid en plats i Norrland. De rodde sedan tillbaka och fick lust att gå upp på en holme. När de kommit ett styck uppåt stranden, mötte de en getabock. Ingen av dem hade någonsin förut sett ett sådant djur, och när bocken kom emot dem, måste de "springa för all kraft" för att komma tillbaka till sin båt. Bocken var efter dem ända ute bland stenarna, och de skyndade sig att komma bort ifrån holmen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

7

Uppteckningen rör

RYSSLAND, PETERSBURG, LIBAU, RIGA.

Om sina minnen från sina resor till de ryska hamnarna, Petersburg, Libau, Riga, har Karlsson inte mycket att berätta.

Han säger framför allt att Ryssland var ett förfärligt snuskigt land. Han kan absolut inte beskriva vad folket var klädda i, ty han hade inte sett något sådant förr. De var också förfärligt "illa hållna" (d.v.s. ansedda, värderade), säger han om dem fattiga i Ryssland.

Man gick till dessa hamnar efter mjöl i s.k. mjölmattor.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Møre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp

8

Uppteckningen rör

"Resan med Gertrud-Sara".

När min meddelare var 32 år, hade han hyra på en skuta, som het-
te Gertrud-Sara. Hon hade legat i Kolboda - det är en hamn i
Södra Møre - för reparation, men hörde annars hemma i Köpenhamn.

Gertrud-Sara gjorde på hösten en resa till Island.

På hemväg till Danmark kom man ut för hård storm, som drev
skutan tillbaka till Island och satte henne på grund. Besättning-
en uppehöll sig först några dagar på skutan, ty det var hög sjö,
så de kunde inte gå i land. Stranden där de låg var en otillgäng-
lig klippvägg.

Om detta skeppsbrott har Karlsson skrivit på följande sätt på
några överblivna sidor i en förhyrningsbok:

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

9

Uppteckningen rör

"Resan med Gertrud-Sara".

"1884 Resan med Gerttrude Saraw Jag gick om bord i kolboda den 4 September ock resan gick heldig till köpenhamn den 20 män trode jag ock Resen var bestemt till Island ock det gik meget heldig til vi kom der op men då vi kom der op hadde vi et meget storm og oroligt vejr först var vi i en Plads som hette Stykkesholm vi lossade en Del af Lassten og så sejlade vi till en annan Plads vi namn Isafjorden der lossade vi resten af lasten og intog en Ladning Klipfisk bestemt till Kjöbenhavn Den 12te November bleve vi ferdig med lasten og den 13de sejlede vi ud på Reden Den 14de gjorde vi söklar men för motvind bleve vi liggende på dagen blef det stark storm så att vi lette det andra anka-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

10

Uppteckningen rör

"Resan med Gertrud-Sara".

ret falla ock stak en del kje om blåste det en storm vi stak mer
Kjåding åg så blev vagten satt åg jag gik till att sove Styrman
åck en matros hadde vagt på Dekket Kl 10 tog venden mera till
åg Skibet gik i drift Kaptenen kom tstraxt op åg alle Mand bleve
vi kaldte på Dekket vi stak nu all den kjåding vi kunde åg sa
blef Skibet liggende fast igjen vore mersegel blåste loss og vi
bleve sendte op för att gjøre dem fast men det var omöjligt för
oss att göra dem fast ty vi kunde knapt holla os selv fast og
så bleve vi kaldte ned igjen då vi kom ned Drev skibet igjen og
Styrman ville kappa Riggen för att blive liggende men det ville
Kapten ikke Kaptenen befalte oss att taga kabeltåget fram som vi

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

Uppteckningen rör

"Resan med Gertrud-Sara".

åckså gjorde det blef stukket På ett Anker som vi hadde på Dekket og så kastade vi det öfver Bord men det hjalp ikke noget för Skibet blef ved att driva Då klokkan var lite öfver tolf var vi så när vid land att vi kunde se stenerne som laa der intill nu befalte Kapten oss att kappe riggen men det samma törnade Skibet med Agtern mot land og saa blef det att stikka Kjadingerne från oss som vi ogsaa gjorde skibet drejde med sidan ind i mot land og saa falt det på siden vi kappade nu Riggen som strax falt men stormasten låt vi stå för om muligt att berga oss i den hvis vandet skulle stiga öfver skibet strax efter vi hadde törnat blev kahytten fuld af vand og da vi saa det gik vi förud för att ber-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5789

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av: K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

Meddel:s por-
trätt.

L.N. foto 38.

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

13

Uppteckningen rör

"Resan med Gertrud-Sara".

ga vårt tyg men der var allaredan fult med vand i lukalet vi fik ikke mer end hvar en lille smule tyg i en säk som vi satte till
Lovert kl var half ett da vi törnade og det var en time efter
lågvide så det så det stygt ud för os thy vandet blef ved att
stiga og vi kunde ekki gå i land med Båten för det blåste en Or-
kan vi satte ås agter og tog en bit Bröd og en snaps ty det var
det förste som kaptenen tog nemlig ett Bröd og et stykke fläsk
og en flaska Brendvin Kl 2 tog vinden lited af åg en man blef
send i kabysen för att koge kaffe som snart blef färdig åg så
fik vi hvar en kop og det var något till varme thy vi var alle
våta og förfrusne vandet var vid at stiga så vi vore bange för

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson

Härad: S. Möre Adress: Gårdby

Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson

Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

14

Uppteckningen rör

"Resan med Gertrud-Sara".

att blifva i skipet vi satte båten i vandet og gik alle mand i
den men vi måtte hålla åss vid ty vi kunde ikke landsätta den
det blef för kaldt att vara i båten og då det stilnade mera så
gik vi opp på skippet igen"

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Møre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av: K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

15

Uppteckningen rör

PÅ ISLAND.

Kusten vid platsen där Gertrud-Sara hade "törnat" var en hög brant klippvägg. Vattnet steg emellertid inte mera, utan att man kunde bli kvar på skutan, tills sjön hade lugnat. Då gick man i land. Skutan var det ingenting att göra åt. Hon lämnades kvar och blev vrak.

Detta hände i början av december månad år 1884. Tillsammans med Karlsson seglade en svensk, två danskar och en finne. De var utom kaptenen fem man. Kaptenen stannade i närmaste lilla stad för att där vänta till våren och sedan gå därifrån med någon annan skuta. Styrmannen och besättningen blevo sända att gå till Reykjavik, där de sedan skulle följa med en ångare till sina

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland *Upptecknat av:* Lage Nilsson
Härad: S. Möre *Adress:* Gårdby
Socken: Voxtorp *Berättat av:* K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 *Född år* -52 *i* Voxtorp sn

16

Uppteckningen rör

PÅ ISLAND.

hemorter - eller rättare sagt, till Köpenhamn; ångbåten gick dit. Allt ombesörjde rederiet.

Besättningen gick sålunda i många dagar, antagligen mer än en vecka, över Islands ödemarker, där det ofta knappast fanns någon väg att hålla sig på. För sina kläder och tillhörigheter, som de hade kunnat bärga, hade de två packhästar. Och de hade två islänningar som färdledare. Dessa hade erhållit en summa på 300 kronor genom rederiets försorg. För denna summa skulle de föra sjömännen till Reykjavik och hålla dem med mat under färden.

Man gick var dag långa sträckor - många mil. Vägen bar över branter och intill klippkanter. Den var ofta smal, så att sjö-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

12

Uppteckningen rör

PÅ ISLAND.

männen kände att det skulle bara behövts en blåstfläkt för att de skulle ha störtat ned i avgrunderna.

Om morgnarna voro de uppe före dager. Solen stod jämt lågt, och det huvudsakligaste ljus man hade var det som lämnades av "nordlyset". När de hade gått under hela förmiddagen, togo de vid middagstid in i ett isländskt hem, om det blott fanns något i närheten av vägen i den trakt, där de voro. Man fick sig litet mat och mjölk att dricka. Snart fortsattes färden på nytt.

Folket slog och bärgade hö i en del av de bygder man passerade.

På kvällen var man framme vid någon annan av de mycket

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

18

Uppteckningen rör

PÅ ISLAND.

glest liggande isländska gårdarna. Och där tog man således in för natten.

Karlsson tyckte bra om islänningarna och säger att de var "ett beskedligt folk". - "Och ett vackert folk är de," försäkrar han; "jäsentorna hade så fin hy, så!"

Islänningarna gjorde sig underrättade om vad deras gäster voro för sorts landsmän. När de hörde att en av sjömännen var finne, sade de till dem: "Då kunna ni väl trolla".

Husen som man bodde i på Island voro låga. De voro byggda av jord, och det man brännde såg likaledes mest ut att vara jord - "jord och gräs".

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

19

Uppteckningen rör

PÅ ISLAND.

"Det fanns inte några skogar på Island. Där var bara slättland."

Och inte heller fanns det några spisar på ön. Utan på en eldstad mitt på golvet i deras rum brann elden. Folket hade slaktat mycket får då på hösten, och på alla ställen, som sjömännen kommo till, blevo de bjudna på färskt fårkött att äta. Bröd bakade islänningarna icke. De åto i stället något som mest liknade pannkakor, som gjordes i ordning vid elden allt efter som man åt av dem.

Om nätterna fick man fjäderbolstrar att hölja på sig.

Färden gick dag på dag i rask takt. Då man kom fram till Rey-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av E.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

20

Uppteckningen rör

PÅ ISLAND.

kjavik, hade man gått 60 danska mil.

Islänningarna var klädda om fötterna på följande sätt.

Först, tjocka strumpor av otvinnat ullgarn. Sedan utanpå dem, en sorts långa påsar av räläder. Skافتen, om man kan tala om det, på dessa gick upp på halva underbenen ungefär. Ytterst hade de låga toffelskor med enkla sulor, läderstycken, som liksom voro vikta om foten. - Man tog fram sådana saker, som sjömännens skulle få ha till att ta på sig under färden. Karlsson försökte gå med dem, men han tyckte inte om det. Han höll på att sätta sig på baken för vart steg han tog framåt. De voro bra hal-la! En del av hans kamrater begagnade dem emellertid. Men Karls-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

21

Uppteckningen rör

PÅ ISLAND.

son hade ett par stövlar, ett par sjöstövlar, som han gick i.
Då han kom till Reykjavik, hade han slitit ut sulorna på dem,
så han halvsulade dem där. Det kostade 5 kronor.

I Reykjavik stannade man över några dagar för att vänta på
att ångbåten skulle få färdigladdat. Man fick sällskap med ytter-
ligare en fartygsbesättning, som hade kommit gående över Island
från ett annat håll över Hecklafjäll - där "det varit släckt",
när de passerade. De tillstötte i Reykjavik, och de skulle följ-
ja med samma ångare till Köpenhamn.

Ångaren, S/S Lora, lämnade Reykjavik på resa till Föröarna,
där man lastade hästar, och fortsatte sedan till England, där

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

22

Uppteckningen rör

PÅ ISLAND.

man lämnade hästarna och tog in en kollast för Danmark.

Det var även passagerare med båten. De skulle till Köpenhamn.

Passagerarna hade till att börja med klagat över att de skulle behöva göra resan tillsammans med sjöfolket, för det var ordnat så att allesammans skulle även äta tillsammans. Men de fingo genast vid resans början annat att tänka på. De blevo nämligen mycket sjösjuka och syntes sedan inte till vid måltiderna förr än efter några dagar, då stormen åter hade stillnat, "så vi fick maten för oss själva".

I Köpenhamn skiljdes man. Sjomännen fingo 10 kronor var av sina rederier, och Karlsson reste då med järnväg hem till Småland

ACC. NR. 5789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Voxtorp Berättat av K.A. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -52 i Voxtorp sn

23

Uppteckningen rör

PÅ ISLAND.

och anlände till sin hembygd tätt före jul. - Han brukade vara hemma över jularna.

*Skriv endast på denna sida!